Verslag Deskundigengroep Dierziekten risicobeoordeling HPAI 29 september 2022

Aanwezig: Arjan Stegeman (voorzitter), Erik van Geloof, Francisca Velkers, Roy Slaterus, Mart de Jong, Teun Fabri, Nancy Beerens, Elske van der de Mik.

Inleiding

De vorige bijeenkomst van deskundigen is geweest op 25 augustus 2022. Sinds die tijd zijn 18 besmettingen met hoogpathogene aviaire influenza virus (HPAI) type H5N1 geweest.
Tevens zijn er beperkingszones ingesteld vanwege besmettingen met HPAI type H5N1 op bedrijven in Duitsland en België, dicht tegen de Nederlandse grens.
Zie voor actuele beperkingsgebieden de dierziekteviewer:
https://data.rvo.nl/dierziektenviewer/index.html

LNV heeft een aantal vragen opgesteld die worden voorgelegd aan de deskundigengroep dierziekten. Kunt u de antwoorden toelichten en in de beantwoording van de vragen onderscheid maken tussen de inschatting van de kans en de onzekerheid die bestaat in deze inschatting?

Vragen

1. Hoe duidt u de huidige HPAI situatie in Nederland?
   a. bij gehouden vogels
   b. bij wilde vogels

Er zijn in de maand september 18 besmettingen vastgesteld, zowel bij hobbyhouderijen als bij bedrijfsmatige pluimveehouderijen. De besmettingen hebben verspreid over een aantal regio's plaats gevonden. Er is geen wijziging geweest in de ophokplicht in de verschillende regio's, sinds de vorige bijeenkomst op 25 augustus. De uitbraken in De Krim, Schuinesloot en Nieuw Weerdinge (regio 5); Daarle, Vriezenveen en Geesteren (regio 8) waren in regio's waar de ophokplicht niet meer gold. De ophok- en afschermplicht is na de uitbraken daar niet opnieuw voor de hele regio ingesteld; de ophokplicht is wel ingesteld in de beperkingszones rond de uitbraken.

De afgelopen 4 weken zijn ca. 120 dood gevonden wilde vogels getest, waarvan 38 positief zijn bevonden op HPAI. Nog niet alle testen zijn afgrond, de verwachting is dat het percentage positieve vogels net als een maand geleden rond de 40% uit komt. De vindplaatsen van de positief bevonden wilde vogels liggen in alle provincies behalve in Limburg. Het betrof verschillende soorten vogels, zoals Jan-van-genten, meeuwen, verschillende eenden- en ganzensoorten en ook een sportduif. Ook is in de afgelopen periode in de faeces van diverse gezond ogende, levende wilde eenden in Noord Holland HPAI virus aangetoond, net als bij enkele levende maar zieke grauwe ganzen en een zieke kleine mantelmeeuw.

Het aantal meldingen van dode wilde vogels lijkt iets lager dan in augustus. Wel zijn er meldingen van dode eenden binnen gekomen, waaronder Wintertalingen. Omdat niet alle meldingen worden onderzocht kunnen niet alle gevallen worden toegeschreven aan HPAI, voor een deel kan de sterfte veroorzaakt zijn door andere ziekten (bijv. botulisme). Echter, tenminste één van de Wintertalingen was positief voor HPAI virus.

Alle tot nu toe gevonden virussequenties bij wilde vogels liggen in hetzelfde cluster als de afgelopen maanden, er vinden wel veranderingen plaats binnen het cluster maar er zijn geen nieuwe varianten aangetroffen.

Intern gebruik

De bemonstering van wilde vogels betreft een beperkte (niet-random) steekproef. Daarmee hebben we geen goed overzicht in welke populaties en in welke mate het virus circuleert. De wijd verspreide uitbraken in Nederland en ook in andere landen (zie Duitsland) bij gehouden dieren, die naar verwachting uiteindelijk allemaal worden gemeld, wijzen er op dat het virus nu in veel populaties wilde vogels en op veel plekken in het land circuleert.

Oktober is de vogeltrekmaand bij uitstek: veel watervogels zullen naar Nederland komen, waaronder eenden en ganzen vanuit Rusland. Smienten zijn voor een deel al in Nederland gearriveerd, maar de grote massa moet nog komen. Een belangrijke vraag is of de trekvogels nieuwe varianten van het HPAI-virus zullen meebrengen. Ook als dat niet gebeurt kan de komst van grote aantallen vogels tot vermenigvuldiging van het reeds circulerende virus leiden. Opgemerkt moet worden dat lang niet alle besmette wilde vogels ziekteverschijnselen vertonen of doodgaan; vanuit eerdere uitbraken weten we dat het sterk kan variëren welke soorten het meest gevoelig zijn voor infectie alleen dan wel infectie en ziekte.

Het is opmerkelijk dat in september bedrijven besmet zijn die niet in typische waterrijke gebieden liggen. Nader onderzoek naar virus in de omgeving van zulke bedrijven is mogelijk, maar de uitkomsten zijn moeilijk te interpreteren. Bij het aantonen van virus in monsters van bv. wilde vogelmest uit de omgeving van een besmet/geruimd bedrijf is oorzaak of gevolg moeilijk te onderscheiden en de oorspronkelijke bron van virus ten tijde van het locatiebezoek kan al verdwenen zijn waardoor het niet vinden van besmet materiaal ook weinig zegt. Voor de besmette bedrijven in het oosten van Nederland die niet in een waterrijk gebied lagen waren lokaal vaak wel aantrekkelijke omstandigheden voor watervogels aanwezig, zoals veel sloten en kanalen. Ook viel bij een aantal gevallen op dat recentelijk sloten dichtbij de stallen waren gebaggerd rondom het vermoedelijke moment van virusinsleep. Het baggerslib dat aan de slootkant blijft liggen kan mogelijk wilde vogels of plaagdieren hebben aangetrokken.

2. Kunt u voor de 20 regio's in Nederland aangeven of de kans op een besmetting is veranderd ten opzichte van de eerder ingeschatte kans (de kans op besmetting als de ophokplicht van toepassing is en de kans op besmetting als deze niet van toepassing is)?
   a. in de regio's waar de ophokplicht is opgeheven (zie hierboven)
   b. in de regio's waar de ophokplicht is opgeheven en uitbraken zijn geweest (5 en 8)
   c. in regio's waar de ophokplicht nu van toepassing is

   De trek van wilde vogels vanuit het oosten van Europa bereikt voor veel soorten in oktober een hoogtepunt. Daarbij is de vraag of deze trekvogels een nieuwe variant van het virus meenemen, en zo ja met welke vogelsoort(en) die variant binnenkomt. Daar zijn momenteel nog geen gegevens over bekend (ook niet vanuit de herkomstgebieden van deze soorten). Ook weten we dat het huidige H5N1 virus nog rond gaat en dit mogelijk tot extra besmettingen met circulerend virus leidt bij de nieuw aanwezige vogels.

   a. Voor de beantwoording van deze vraag is het ook relevant of de aantallen besmettingen in het buitenland omhoog gaan. Gezien de toename in uitbraken op de grens met Nederland lijkt het daar wel op. Het risico voor de regio's waar de ophokplicht is opgeheven m.u.v. de regio's 5 en 8 wordt van matig/laag naar hoog bijgesteld. De onzekerheid wordt daarbij door de deskundigen als zeer hoog ingeschat.

   b. In de regio's 5 en 8 hebben in de afgelopen periode meerdere uitbraken plaatsgevonden, en de situatie is nu ook in Duitsland anders geworden dan ten tijde van het vorige overleg (augustus). Hiermee is het risico voor deze twee regio's volgens de deskundigen van matig naar hoog veranderd.

   c. Het risico in regio's waar de ophokplicht nog altijd van toepassing is wordt ingeschat als hoog en de kans dat dit de komen de weken verder toe gaat nemen is hoog.

3. Welke additionele maatregelen zijn denkbaar om de kans op besmetting verder te verkleinen?

De belangrijkste aanpak voor preventie is een strikte toepassing van bio-security. Hoewel biosecurity al veel aandacht krijgt geven recent vastgestelde respiratoire virusinfecties met ILT virus bij opfokleghennenbedrijven aan dat her en der verbetering mogelijk is.
Voor infectie van pluimvee is maar heel weinig virus nodig dat aan kleine deeltjes een stal kan binnenkomen via o.a. mensen, materialen, voertuigen, plaagdieren en via de luchtinlaten. Wilde vogels kunnen vaak heel dicht bij de stal komen, vooral als er veel onverharde grond is rondom de stallen, en kunnen mest achterlaten op daken en looppaden. Daarmee kunnen kleine hoeveelheden besmet materiaal dicht in de buurt van de stal komen. Dat maakt aandacht voor hygiënemaatregelen als douchen, kleding/schoeisel per stal heel belangrijk , niet alleen voor bezoekers maar ook voor eigenaar en medewerkers, net als aandacht voor de luchtinlaat (voorkomen dat veertjes, kleine grasdeeltjes, blaadjes, spetters van het dak etc. de stal in worden gezogen), goede ondergrondse afwatering van het dak en adequate bestrijding van knaagdieren (in het najaar van extra belang omdat plaagdieren dan stallen opzoeken). Ook is het belangrijk toegang van voertuigen en mensen op het erf en in de stallen tot een minimum te beperken en de geldende hygiëneprotocollen hierbij strikt te volgen.

Er zijn aanwijzingen dat activiteiten op het land (zoals akkerbouwactiviteiten, ploegen en maaien) en baggerwerkzaamheden, die vaak in het najaar plaatsvinden, het risico op virus insleep kunnen verhogen. Het baggerslib dat op de slootkant achterblijft kan wilde vogels en plaagdieren aantrekken. Contact met waterschappen en landeigenaren van omringende percelen is raadzaam om te onderzoeken of bepaalde activiteiten in bepaalde perioden (of bij bepaalde windrichting) achterwege gelaten kunnen worden, of dat andere maatregelen te nemen zijn. Hierbij is o.a. te denken aan het tijdelijk afschermen van de luchtinlaten tijdens de werkzaamheden en het snel afvoeren van het baggerslib.

Een onbekend aantal veehouders heeft windbreekgaas aangebracht om de luchtinlaten af te schermen. Het is aan te raden ervaringen uit te wisselen en klimaatbeheersingsexperts om een bedrijfsspecifiek advies te vragen over de mogelijkheden voor het afschermen van luchtinlaat tegen binnenkomst van deeltjes die mogelijk besmet materiaal kunnen bevatten.

Het afdichten van kieren en spleten om te voorkomen dat plaagdieren de stal in kunnen komen kan ook bijdragen aan het beperken van risico's. Een adequate knaagdierdierbestrijding is van groot belang en moet door een professioneel bedrijf of volgens protocollen die professionele bedrijven hanteren worden uitgevoerd. Verhogen van de intensiteit van de bestrijding in deze tijd van het jaar wordt geadviseerd.

Beperken van de aanwezigheid van wilde vogels vlakbij de stallen is belangrijk. Het begint bij het onaantrekkelijk maken van de directe omgeving, o.a. door aanwezigheid van niet verharde grond, begroeiing, waterplassen en waterpartijen en voedselbronnen rondom de stallen tot het minimum te beperken.

Lasers worden op enkele bedrijven gebruikt om de uitloop vrij te houden van wilde vogels. Er is te weinig ervaring hiermee om in te schatten of dit ook goed werkt om vogels weg te houden rondom stallen waar geen uitloop is en in hoeverre gewenning of verschillen in reactie tussen vogelsoorten een rol kunnen spelen.

4. Gezien de huidige vogelgriep epidemie in wilde vogels, waarbij met HPAI besmette vogels door heel Nederland gevonden worden. Kunt u aangeven wat het effect is van het verbod om te jagen op (water)vogels in de 10km zone rondom een besmet bedrijf, op de verspreiding van HPAI tussen wilde vogels en op de kans dat een pluimveebedrijf besmet raakt,?

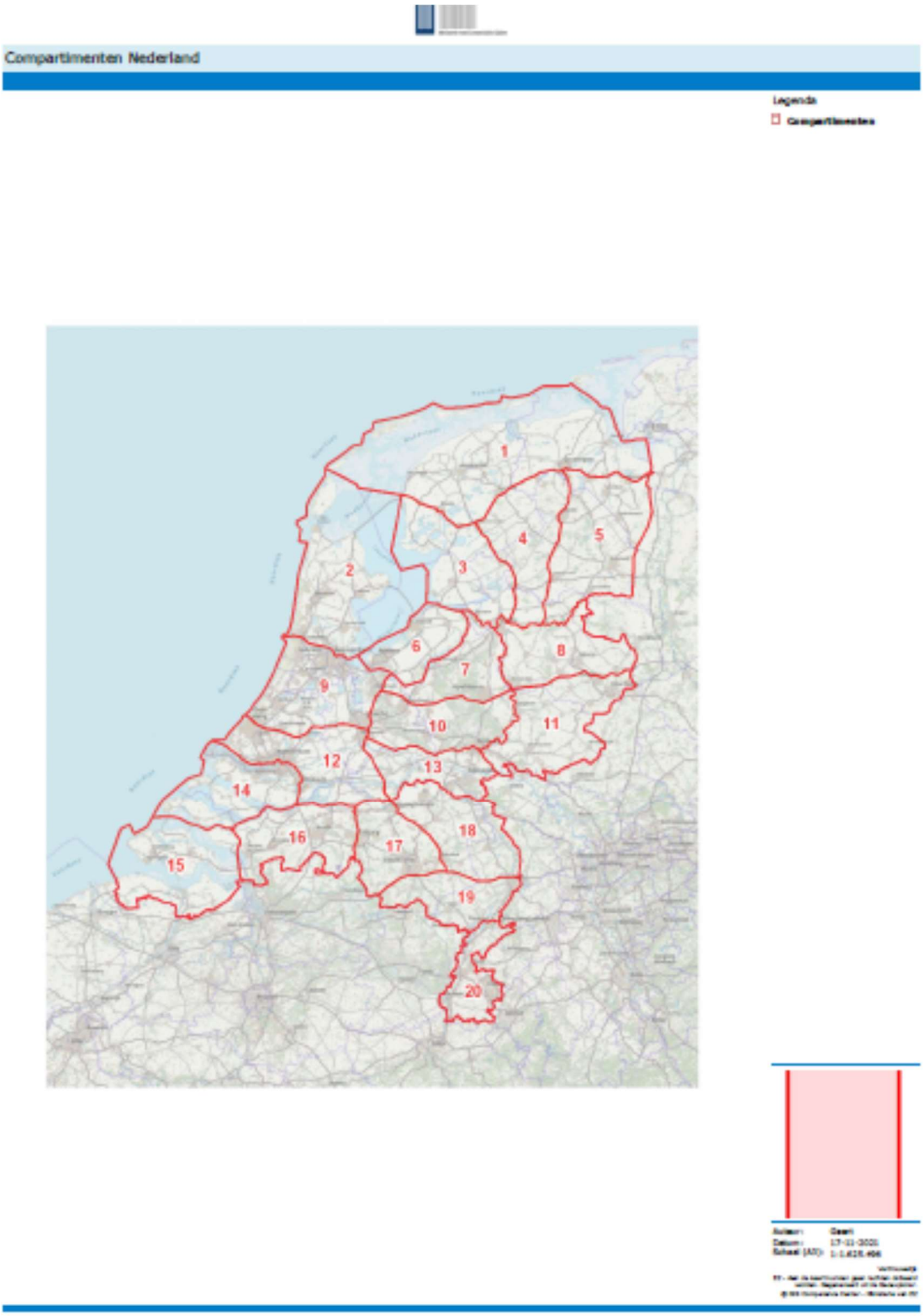
   Niet alleen jacht, maar ook andere activiteiten die wilde vogels kunnen verstoren kunnen leiden tot extra verplaatsingen van vogels.

   Het 10 km gebied is ingesteld rondom het besmette bedrijf, en is niet gerelateerd aan een geconstateerde aanwezigheid van geïnfecteerde wilde vogels. Mogelijk is in gebieden rondom de uitbraak de prevalentie van de zieke wilde vogels hoger, en is het daardoor zinvol vogels

niet te verstoren. Er zijn echter geen effectstudies bekend die aantonen in hoeverre jacht in de huidige situatie leidt tot een verhoging van het risico. Kortom er zijn heel veel onzekerheden wat het moeilijk maakt een onderbouwd antwoord op de vraag te geven. Zie ook de opmerking over het zeer beperkt inzicht over de aanwezigheid van virus in populaties van wilde vogels.

Intern gebruik

De 20 regio’s in Nederland

Regio's met en zonder (groen) ophokplicht.
27 september 2022

In onderstaande viewer kunt u uw adres zoeken op **Postcode en huisnummer** bijvoorbeeld: 9405TG 1

